

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Institutionen för svenska språket

Kommuntexters tillgänglighet för personer med svenska som andraspråk

Lovisa Boeuf

Specialarbete, SSA136 15 hp

Ämne: Svenska som andraspråk

Termin: VT2018

Handledare: Sofie Johansson

Sammandrag

I Sverige finns idag personer med olika språklig och kulturell bakgrund som har olika förutsättningar att förstå den information som kommuner delger via sin hemsida. Det är alla samhällsmedborgares demokratiska rättighet att kunna ta del av denna information. I följande uppsats undersöks hur en svensk kommun arbetar för att göra samhällsinformation tillgänglig för andraspråkstalare i kommunen och hur väl de lyckas i sitt arbete. För att ta reda på detta används såväl kvantitativ metod i form av frekvensbaserad lexikalisk textanalys, mätning av läsbarhetsindex och ordvariationsindex, som kvalitativ metod i form av intervju och närmare granskning av texter som utmärkt sig i den kvantitativa analysen. Resultatet visade att kommunen har en strävan att göra sina texter tillgängliga för så många personer som möjligt, inklusive andraspråkstalare, men resurser saknas och detta är något som speglas i granskningen av texterna som kommunen publicerat på sin hemsida.

Nyckelord: andraspråk, läsbarhet, myndighetstexter, ordfrekvens, ordförråd, ordvariation

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
2. Syfte och frågeställningar	2
3. Bakgrund och tidigare forskning.....	2
3.1. Myndighetstexter och klarspråk.....	2
3.2. Andraspråkstalare.....	3
3.3. SFI och läsförståelse	4
3.4. Ordförråd och ordförståelse	5
3.4.1. Ord kategorisering.....	5
3.5. Läsbarhet.....	6
3.5.1. Läsbarhetsindex	7
3.5.2. Ordvariationsindex.....	7
3.6. Ordfrekvens och frekvensbaserad lexikalisk textanalys	8
4. Material	9
5. Metod	10
5.1. Materialval och bearbetning av material.....	10
5.2. Ordfrekvens.....	11
5.3. Läsbarhet och ordvariation.....	11
5.4. Röst i texten och passiva verb.....	11
5.5. Ovanliga ord.....	11
5.6. Intervju	12
5.7. Forskningsetiska överväganden	12
6. Resultat.....	13
6.1. Ordfrekvens.....	13
6.2. Läsbarhet.....	14
6.3. Ordvariationsindex.....	14
Tabell 4 visar texternas ordvariationsindex (OVIX). Texterna får olika värden och samtliga hamnar under värdet för de sammanlagda 65 texterna.	14
6.4. Röst i texten	15

6.5.	Passiva verb och sammansatta ord.....	15
6.6.	Ovanliga ord.....	15
6.7.	Resultat - kvalitativ analys av intervju.....	17
6.7.1.	Kontext.....	17
6.7.2.	Uppgift.....	17
6.7.3.	Resurser och hinder.....	18
6.7.4.	Strategier.....	18
6.7.5.	Verktyg.....	19
7.	Diskussion.....	19
7.1.	Kvantitativ analys.....	19
7.2.	Kvalitativ analys.....	20
7.2.1.	Kvalitativ granskning av fyra texter.....	21
7.2.2.	Intervju.....	23
7.2.3.	Metoddiskussion.....	24
8.	Slutsatser.....	25
9.	Litteraturförteckning.....	26
10.	Bilagor.....	29
10.1.	Bilaga 1 – frågeguide för intervju med webbredaktör.....	29
10.2.	Bilaga 2 – tabell för närmare granskning av röst och passiva verb i texter	
	30	
10.3.	Bilaga 3 - Texter som studerats närmare.....	37

1. Inledning

I ett demokratiskt samhälle är det av stor vikt att samhällsinformation är tillgängligt för alla. För att kunna leva i samhället på samma villkor och dela samma rättigheter och skyldigheter är det betydelsefullt att samhällsinformationen presenteras på ett sådant sätt att den är möjlig att läsas och förstås. Det är myndigheternas ansvar att säkerställa att de texter de publicerar är skrivna på ett sådant sätt så att så många som möjligt kan ta del av dem (Språkrådet 2014:11). Språklagen (2009:600) säger att språket i offentlig verksamhet ska vara vårdat, enkelt och begripligt.

Det finns ett flertal grupper av personer i samhället som är i behov av att texter är formulerade på ett sätt som är lätt att läsa och förstå. Några exempel är personer med dyslexi, personer med koncentrationssvårigheter och personer med lågutbildning och begränsad läserfarenhet (Reichenberg 2015:1). Dessutom finns idag i Sverige en stor grupp av personer som har annat modersmål än svenska. Dessa personer utvecklar sitt språk hela tiden, men har olika förutsättningar att förstå texter de läser beroende på bland annat modersmål och utbildningsbakgrund. I slutet av 2017 levde nära 1,9 miljoner personer i Sverige som är födda i ett annat land (Befolkningsstatistik, SCB). En stor del av dessa är nya i Sverige och har behov av samhällets tjänster och även den information som ges av myndigheter vad gäller medborgerliga rättigheter och skyldigheter.

Texter som är skrivna av större myndigheter och som riktar sig till alla Sveriges invånare finns i regel tillgängliga på många olika språk, och även på lätt svenska för de personer som inte talar något av de språk som texterna finns översatta till. Mindre och medelstora kommuner har en mer begränsad budget. Därför är det intressant att i det här arbetet studera hur en medelstor svensk kommun genom information i text lyckas nå personer med annat modersmål än svenska. I följande uppsats studeras skriftligt material som finns tillgängligt på internet i en mellanstor kommun.

2. Syfte och frågeställningar

Syftet med studien är att studera offentliga texters tillgänglighet vad gäller begriplighet för personer med annat modersmål än svenska. Målgruppen är personer med annat modersmål än svenska som söker information om utbildning och barnomsorg.

Mina frågeställningar är:

- Hur väl lyckas kommunen nå sina invånare med annat modersmål än svenska genom samhällsinformation som finns tillgänglig på internet?
- Vilka strategier och verktyg har kommunen för att öka begripligheten i sina texter för invånare med annat modersmål än svenska?
- Vilka hinder finns i kommunens arbete med att öka texters tillgänglighet för personer med annat modersmål än svenska?

3. Bakgrund och tidigare forskning

3.1. Myndighetstexter och klarspråk

Ur ett såväl rättsligt som demokratiskt perspektiv är det av stor betydelse att myndigheters texter är lättillgängliga för medborgarna. Enligt Språklagen (2009:600) ska språket i offentlig verksamhet vara vårdat, enkelt och begripligt. I Sverige är *Språkrådet* det officiella organet för språkvård och språkpolitik (Språkrådet 2018). Trots att myndigheter har höga krav på sig att texterna de skriver ska vara begripliga tycker många människor att just myndighetstexter är den typ av text som är allra svårast att förstå (Lundberg & Reichenberg 2008:63).

För att hjälpa myndigheter i deras arbete att skriva texter så begripliga som möjligt har Språkrådet (2014) utformat riktlinjer för hur texter med fördel kan skrivas för att förmedla information på ett enkelt och tydligt sätt. Några av dem presenteras nedan.

De riktlinjer som Språkrådet anger för personer som skriver för en myndighet är bland andra att det är bra att ha en så klar bild som möjligt av vem mottagaren är, vad de har

för kunskaper om ämnet sedan tidigare, hur deras språkkunskaper ser ut och vad personerna som läser texten vill veta (Språkrådet 2014:12). Samtidigt som personen som skriver texten ska ha en tydlig bild av mottagaren bör texterna skrivas på ett sätt som inte exkluderar någon grupp i samhället på grund av till exempel etnicitet, ålder och kön (Språkrådet 2014:14).

Det är även viktigt att tänka på vilken verbform som används. Språkrådet (2014:16) rekommenderar att använda aktiv form av verb så långt det är möjligt för att ge texten liv och göra den mindre tung. Forskare som stödjer detta är bl.a. Lundberg och Reichenberg (2008:53) som menar att passiv verbform kan göra det svårare för en läsare att ta till sig innehållet i en text.

Ålderdomliga ord och former är något som bör undvikas enligt Språkrådet (2014:18). Exempelvis är ordet *inte* att föredra framför *icke* och *ej* (Språkrådet 2014:18), även *blott* och *endast* bör undvikas och ersättas av *bara*.

Förutom att ge generella riktlinjer för hur myndighetstexter bör skrivas rekommenderar Språkrådet (2014:32) att myndigheter vid behov erbjuder information på lätt svenska och på andra språk. De förespråkar att undvika automatiska översättningstjänster och istället anlita en utbildad översättare (Språkrådet 2014:33)

3.2. Andraspråkstalare

I Sverige finns ca 1,9 miljoner personer som är födda i ett annat land (SCB 2018). Vissa av dem är barn födda utomlands till föräldrar med svenska som modersmål (SCB 2018) och har därför svenska som sitt förstaspråk, men större delen har ett annat modersmål än svenska. I kommunen som studeras i den här uppsatsen är ca 17 % av invånarna födda utomlands (Regionfakta 2018). Andraspråkstalare i Sverige är en heterogen grupp som kan komma från många olika kulturer och ha vitt skilda språk- och utbildningsbakgrund. Vilka förutsättningar personer har för att förstå svenska beror också på hur och var de bor. En person som bor i ett område med hög invandratäthet ensam eller i en familj med andraspråkstalare har inte samma förutsättningar som en person som är gift med en person med svenska som modersmål och bor i ett område där majoriteten är personer med svenska som modersmål.

En del av litteraturen som används i denna studie är skriven med hänsyn till personer som av olika anledningar har läs- och skrivsvårigheter där även andraspråkstalare är inkluderade (Reichenberg 2015, Lundberg & Reichenberg 2008). Det bör dock betonas att det finns skillnader i hur personer tar till sig texter beroende på om det är personer som har ett annat modersmål än svenska eller personer med svenska som modersmål som har svårigheter

att läsa och skriva på grund av någon typ av kognitiv funktionsnedsättning. För personer med ett annat modersmål än svenska består svårigheten att ta till sig text oftast endast i språket, och till viss del den kulturella bakgrunden (jmf. Reichenberg 2015:1), medan det för personer med en kognitiv funktionsnedsättning kan vara nödvändigt att inte bara språket i texten, utan även innehållet förenklas för att det ska bli begripligt. I denna studie ligger fokus på texters tillgänglighet och lätlästheter för personer med annat modersmål än svenska.

3.3. SFI och läsförståelse

Även om alla inte har samma förutsättningar för att lära sig svenska har alla som är folkbokförda i Sverige samma möjlighet till utbildning i svenska genom utbildning i svenska för invandrare (SFI). SFI är kostnadsfritt att läsa och det är personer med olika bakgrunder som läser dessa kurser. SFI är indelat i fyra kurser: kurs A, B, C och D. Personer som söker till SFI börjar i olika kurser beroende på utbildningsbakgrund. De som har gått få år i skolan börjar i kurs A och personer som är högutbildade kan placeras direkt i kurs C (Skolverket 2018). Kurs D är sista kursen i SFI och alla läser inte kurs D, utan börjar till exempel arbeta istället, men för att få en idé om vilken kunskap i läsförståelse personer som genomgått alla kurser i SFI har kan vi titta på kunskapskraven i läsförståelse för kurs D på SFI.

Enligt kunskapskraven för läsförståelse i SFI kurs D förväntas elever förstå berättande, beskrivande och argumenterande texter som rör ämnen som är bekanta för dem och även förstå tydliga instruktioner och föreskrifter.

Eleven läser berättande, beskrivande och argumenterande texter om bekanta ämnen och visar sin förståelse genom att göra sammanfattningar av huvudinnehållet. Eleven hämtar specifik information i faktaorienterade texter och för enkla resonemang om informationen. Eleven visar sin förståelse för tydliga instruktioner och föreskrifter genom att på ett i huvudsak fungerande sätt agera utifrån dem. Eleven väljer och använder på ett i huvudsak fungerande sätt olika lässtrategier utifrån syftet med läsningen. (Skolverket 2017:38)

Här specificeras inte hur stort ordförråd en person som avslutat kurs D i SFI ska ha, men det ger oss en idé om vilken typ av kunskap personen förväntas ha vad gäller läsförståelse.

3.4. Ordförråd och ordförståelse

Att definiera vad som räknas som ett ord är ingen enkel uppgift enligt Nation (2001:6). Han frågar sig bland annat om plural och singular av ett ord räknas som samma ord eller två olika. Han ställer också frågan om två ord som stavas likadant men har olika betydelse räknas som ett och samma eller två olika ord. Nation (2001:7) presenterar fyra olika sätt att beskriva ord: tokens, types, lemmas och ordfamiljer. *Tokens* är alla former av ett ord i tal eller skrift. När vi räknar *tokens* räknar vi alla ord, även om de uppträder flera gånger i en text. I *types* räknas samma ord i en mening eller en text endast en gång. *Lemmas* är huvudord och olika böjningsformer av ett ord räknas till samma lemma. Två ord som stavas likadant men har olika betydelser räknas som två olika *lemmas*. *Ordfamiljer* liknar lemmas, men i ordfamiljer ingår även prefix och suffix (Nation 2001:7-8).

Att ordkunskap är viktig för att förstå det vi läser är nog de flesta överens om. Enligt Nation (2006:59) behöver läsaren förstå hela 98 % av orden i en text för att tillgodogöra sig innehållet. Det är inte bara nybörjare i ett språk som kämpar med att förstå och använda ord, också andraspråksinlärare som har kommit långt i sin språkutveckling är det fortfarande ordförrådet som brukar begränsa språkförmågan (Enström 2013b:169). Trots att det för många är självklart hur viktigt ordförråd och ordförståelse är, är det först på 80- och 90-talet som det har märkts i forskning och undervisning att språk och ordförståelse handlar om mer än bara grammatisk kompetens (Laufer 2004:203 och Henriksen 1999:303). Vad det innebär att kunna ett ord och hur ordförråd kan mätas finns det olika idéer om. Det kan handla om bland annat precision i kunskap, djup, samt receptiv och produktiv behärskning av ord (jmf. Henriksen 1999:304, Nation 2001:24-30).

Enström (2013b:175) menar att det krävs mindre för att kunna ett ord receptivt än produktivt. För att behärska ett ord produktivt behövs ofta djupare kunskap om ordet vad gäller stavning, uttal, böjningsformer osv. För att förstå ett ord receptivt däremot är det ofta tillräckligt att förstå vad ordet betyder på ett ungefär.

3.4.1. Ord kategorisering

För att få en tydligare bild av vilken typ av ord en text består av kan ord kategoriseras på olika sätt. Kanebrant et al.(2015) har utarbetat en modell för hur en texts ord kan kategoriseras.

Orden i en text delas in i två övergripande kategorier ämnesneutrala ord och ämnesspecifika ord. Ämnesneutrala ord innefattar de mest vanliga orden som kan förekomma

i de flesta texter. Ämnesspecifika ord kategoriseras av ämnes- och områdesspecifika ord eller vardagsord som är homonymer, dvs. ord som kan ha olika betydelser i olika sammanhang (Kanebrant et al. 2015:3).

3.5. Läsbarhet

När forskare talar om lättlästa texter används bland annat begrepp som läsbarhet och läslighet. Läslighet handlar bland annat om layout, typsnitt och teckensnitt (Reichenberg 2015:2-3). Texternas läslighet kommer inte att behandlas i den här uppsatsen.

Läsbarhet är ett begrepp med flera olika definitioner. Heimann Mühlenbock (2013:24) menar att det finns nästan lika många definitioner av begreppet som det finns personer som studerar det. Enligt henne är den viktigaste och mest omtalade skillnaden i definition i vilken utsträckning textens läsare ska inkluderas. Enligt Reichenberg (2015:3-4) beror en texts läsbarhet till stor del på vilken typ av ord som används i texten, om det finns många ord som för läsaren är okända blir texten mer svårläst. Hon menar även att sammansatta ord försvårar läsandet.

Sammansatta ord består oftast av två vardagliga ord som satts samman till ett ord. Det svenska språket består i högre omfattning än de flesta andra språk av sammansatta ord. En faktor som har betydelse vid inläring är om det sammansatta ordet består av lättförståeliga eller mer avancerade beståndsdelar (Abrahamsson 2014:57). Lärare för elever med svenska som andraspråk uppger att det är svårt med inläring av sammansatta ord, det gäller framför allt att lära ut var gränsen går mellan förled och efterled, för att uppnå ordförståelse (Enström 2013a:28-29).

I en fördjupad analys är det intressant att studera om det finns någon ”röst” som talar direkt till textens läsare genom att till exempel ställa frågor till läsaren (Reichenberg 2015:8). Ett exempel kan vara skriftlig information om hur sjukanmälan till en skola utförs, ”Om du är sjuk och inte kan komma till skolan skickar du ett mejl till följande adress... där du berättar att du inte kommer till skolan idag”. Detta menar Reichenberg (2015:8) kan minska avståndet mellan text och läsare och därmed göra texten mer lättläst. Hon hävdar även att man genom att ge texten en röst och låta den vända sig direkt till läsaren kan undvika svåra ord och konstruktioner (Reichenberg 2015:8).

3.5.1. *Läsbarhetsindex*

Läsbarhetsindex är en formel som skapades av Carl-Hugo Björnsson för att studera läsbarheten i läromedel så tidigt som 1968 (Reichenberg 2015:5). Läsbarhetsindex är ett ungefärligt mått på hur lätt- eller svårläst en text är baserat på ord- och meningslängd (Heimann Mühlenbock 2013:32). Förenklat kan vi säga att enligt LIX ger kortare ord och kortare meningar en mer lättläst text (Reichenberg 2015:5) Skalan för läsbarhetsindex går från 0 till 100 där 100 representerar den mest svårbegripliga texten (Heimann Mühlenbock 2013:32).

Att räkna ut en texts läsbarhetsindex är numera enkelt att göra på webbsidan <http://lix.se/>. Där presenteras en skala för hur svår en text är enligt läsbarhetsindex. Den beskrivna skalan sträcker sig från <30 till >60, där <30 representerar mycket lättläst barnböcker, 30-40 lättläst skönlitteratur populärtidningar, 40-50 medelsvår normal tidningstext, 50-60 svår normalt värde för officiella texter, och >60 mycket svår byråkratsvenska (Lundberg Reichenberg 2008:42, Skar & Berge 2017:5).

Läsbarhetsindex (LIX) har blivit kritiserat för att utgå mer från den språkliga formen snarare än deras innehåll. Ett exempel är att LIX tolkar långa ord som svåra ord, trots att långa ord kan vara enkla och vice versa (jmf. Reichenberg 2015:6). Två texter som får samma siffra på LIX-skalan kan skilja sig markant i hur lätt- eller svårlästa de är (Reichenberg 2015:6), därför kan LIX vara ett bra hjälpmedel för att få en idé om hur svårläst en text är, men bör inte användas som den enda metoden för att mäta en texts läsbarhet.

3.5.2. *Ordvariationsindex*

Ett ofta använt instrument för att mäta ordförråd och läsbarhet är verktyget OVIX, ordvariationsindex, vilket är framtaget av Hultman & Westman (1977) och är ett hjälpmedel som tillexempel via ett dataprogram kan beräkna i vilken grad en text är lättläst genom att mäta andelen unika ord. Programmet tar matematiskt fram ett index som kan användas för att jämföra ordvariationen i olika texter. Ordvariationsindex används ofta i forskning som ett komplement till LIX för att mäta en texts läsbarhet (Falkenjack et al. 2013:29). Om samma ord förekommer flera gånger i en text får den ett lågt värde i OVIX, men om texten har en hög ordvariation blir textens värde högt (Lundberg & Reichenberg 2008:43). För att mäta en texts läsbarhet med hjälp av OVIX bör texten vara minst 200 ord för att ge ett trovärdigt resultat (Nyström 2000:177).

Tabell 1 visar jämförelsevärden för OVIX enligt Melin & Lange (2000:167). Siffrorna visar ett index för hur stor ordvariationen i texten är. Den mest svårlästa texttypen enligt Melin & Lange är morgontidningstext som har ett index på 89,3 och den mest lättlästa texttypen enligt Melin & Langes tabell är debatttext, där ordvariationen är låg i förhållande till andra texter. Melin & Langes (2000:167) tabeller baseras på texter hämtade från Westman (1974), Einarsson (1978), Strand (1984), Nordman (1992) och Svensson (1993) i Melin & Lange (2000:166).

Tabell 1. Referenstabell för OVIX.

OVIX	Textgrupp
89,3	Morgontidning
85,8	Kvällstidning
85,1	Veckotidning
78,6	Lärobok
74,3	Broschyr
72,9	Debatt
87,7	Reportage
79,5	Bruksprosa

3.6. Ordfrekvens och frekvensbaserad lexikalisk textanalys

För att studera hur lätt- eller svårläst en text är, kan man ta hänsyn till andelen frekvent, samt mindre frekvent förekommande ord, eftersom frekvent förekommande ord oftast är lättare att förstå än mindre frekvent förekommande ord (Abrahamsson 2014:57, Enström 2013b:183).

Ett sätt att ta reda på hur stor del av en text som består av mer frekvent förekommande ord är att använda sig av en metod som heter frekvensbaserad lexikalisk textanalys (LFP). För att beräkna hur stor del av orden i en text som består av mer eller mindre frekventa ord kan en texts ord jämföras med ordlistor som innehåller olika frekvent förekommande ord. En lista kan bestå av de 1000 vanligaste orden i ett språk, nästa lista består av de 1000 ord som kommer efter de 1000 mest frekventa och så vidare. Alla ord som inte finns med i frekvenslistorna för de vanligaste orden hamnar i en egen kategori för mindre frekvent förekommande ord.

Frekvensbaserad lexikalisk textanalys utvecklades av Laufer och Nation redan

1995 (Laufer 2005:582). Metoden används för att analysera texter utifrån andelen frekventa och mindre frekvent förekommande ord. När LFP utvecklades användes metoden för att studera hur stor andel frekvent förekommande, samt icke frekvent förekommande ord en andraspråksinlärare använder i sitt skrivande. Sedan metoden presenterades har den använts i forskning både för att mäta andraspråkstalaras ordförråd och i omvänt syfte, att studera texters tillgänglighet vad gäller vokabulär för andraspråkstalare (jmf. bl.a. Fitzpatrick & Clenton 2017, Vedder & Benigno 2016).

Trots att LFP är ett ofta använt verktyg i forskning har det även kritiserats. Kritik som framförts är huruvida verktyget är tillräckligt känsligt för att mäta texters läsbarhet sett till ordfrekvens (Meara 2005:33). Ett exempel är hur egennamn hanteras. Egennamn inte finns med bland frekvenslistorna och sorteras därför som lågfrekventa ord, även om de är väl bekanta för läsaren. Exempelvis om en text handlar om en känd person sorteras namnet på personen som ett lågfrekvent ord, eftersom egennamn inte finns med i frekvenslistorna. Laufer (2005:586) bemöter Mearas kritik genom att förklara att de från början har varit tydliga med att egennamn ska tas bort ur listan för lågfrekventa ord.

4. Material

Studien har genomförts vid en medelstor kommun i Sverige. Kommunen har ca 65 000 invånare och 17 % av invånarna har annat modersmål än svenska.

Materialet i studien består dels av 65 texter på totalt 13258 ord rörande utbildning och barnomsorg som publicerats på den aktuella kommunens hemsida. Kommunens webbredaktör är ansvarig för innehållet på webbsidan. Av de 65 texterna valdes fyra texter ut för ytterligare analys, se bilaga 3. Deras längd sträcker sig från 137 till 327 ord. Texterna nås genom att använda sig av internetbaserade sökmotorer eller annan hänvisning till kommunens hemsida. För frekvensbaserad analys av texterna användes statistik från Bloggmix 2012 som finns att hämta på Språkbankens hemsida. Korpusen Bloggmix 2012 innehåller både tal- och skriftspråkligt språk och passar därför bra att använda i den här studien.

Materialet består även av text baserad på en 15 minuter lång intervju med webbredaktör anställd vid kommunen med ansvar för texter som rör utbildning. Ytterligare en intervju var planerad med person ansvarig för informationstexter som rör barnomsorg och

grundskola men var inte genomförbar på grund av att personen i fråga var sjukskriven.

Vid intervjun användes en frågeguide med frågor om procedur, medverkan och aktivitet i att formulera texter som rör utbildning och publiceras på kommunens webbsida. Frågorna var dels av öppen karaktär, men även mer specifika om exempelvis hur och i vilken utsträckning riktlinjer för hur myndighetstexter bör skrivas följs. Intervjun genomfördes i syfte att få svar på frågor angående vilka personer som arbetar med texterna, hur de arbetar med texterna, om de anpassar texterna till andraspråkstalare och om de arbetar med Språkrådets riktlinjer för Klarspråk eller andra verktyg (bilaga 1).

5. Metod

I detta avsnitt kommer studiens metoder att beskrivas. Eftersom syftet med studien var att studera offentliga texters tillgänglighet vad gäller begriplighet för personer med annat modersmål än svenska så valdes en mix av metoder för att belysa syftet från två perspektiv, dels ett kvantitativt, dels ett kvalitativt. I avsnitt 5.1. beskrivs materialval och bearbetning av material.

Den kvantitativa delen bestod av att skapa en översikt över texternas sammansättning vad gäller frekvens, läsbarhet och ordvariation, se avsnitt 5.2–5.4. Den kvalitativa delen bestod av en granskning av utvalda texter med avseende på passiva verb, ”röst” i texten och en närmare studie av de ord som kategoriseras som ovanliga, samt en intervjudel, se avsnitt 5.5–5.8. Texterna som granskas närmare i den kvalitativa delen är utvalda baserat på resultatet i den kvantitativa undersökningen. Se vidare i avsnitt 5.1.

5.1. Materialval och bearbetning av material

De webbaserade texterna rörande barnomsorg och utbildning valdes för att avgränsa målgruppen. De webbaserade texterna riktar sig till kommuninvånare som är vårdnadshavare eller har barn i grundskola och gymnasiet, skolungdomar, samt vuxna personer som söker information om utbildning inom kommunen.

Val av texter för ytterligare analys baserades på den kvantitativa bearbetningen vad gäller ovanliga svenska ord, ordvariation och läsbarhetsindex. Två texter med högt antal ovanliga svenska ord, hög ordvariation och högt läsbarhetsindex, samt två texter med lågt antal ovanliga svenska ord, låg ordvariation och lågt läsbarhetsindex valdes ut. Se bilaga 3.

5.2. Ordfrekvens

För att få en bättre överblick över texternas innehåll vad gäller mer eller mindre frekvent förekommande ord användes frekvensbaserad lexikalisk textanalys. All relevant text för studiens syfte lyftes ut från webbsidan och klistrades in i ett och samma dokument för att analyseras i programmet AntWordProfiler som finns att hämta på <http://www.laurenceanthony.net/software/antwordprofiler/>. Programmet genomför en frekvensbaserad lexikal textanalys. I programmet delas textens ord i form av tokens in i sex olika listor beroende på hur frekvent förekommande de är i svenska språket baserat på de mest frekvent förekommande orden i korpusen Bloggmix 2012 i Språkbanken.

5.3. Läsbarhet och ordvariation

Efter att ha studerat ordfrekvens i texterna räknades samma texters läsbarhetsindex ut, också för att få en bättre överblick av vilken typ av ord texterna innehåller. Det gjordes genom att ladda upp dokumentet med de sammanslagna texterna på webbsidan <http://lix.se/>, där ett index för texternas läsbarhet visas. På samma webbsida som läsbarhetsindex räknas ut, <http://lix.se/>, räknas även ett index för de sammanslagna texternas ordvariation ut.

5.4. Röst i texten och passiva verb

I den kvalitativa analysen studeras i hur stor utsträckning det finns en röst i texten som tilltalar läsaren direkt. De fyra texterna som studeras närmare delas in i en tabell, se bilaga 2, där de stycke för stycke granskas med avsikt att finna i hur stor utsträckning en röst som talar till läsaren uppträder i texten. I samma tabell granskades texterna styckevis efter passiva verb för att studera i hur stor utsträckning de förekom i respektive text.

5.5. Ovanliga ord

Med ovanliga ord menas de ord som inte finns med bland de 5000 mest frekventa i ordlistorna som används för frekvensbaserad lexikalisk textanalys. De ovanliga orden som framkommit i de fyra utvalda texterna i kvantitativ analys delades in i två kategorier, ämnesneutrala och ämnesspecifika ord, enligt Kanebrant et al. (2015) modell.

Orden som inte räknas till de 5000 mest frekvent förekommande studeras i syfte att ta reda på vilken typ av ord som finns bland de ovanliga orden. Texternas mindre frekventa

ord granskas för att ta reda på om de är långa eller korta, där ord som innehåller mer än sex bokstäver räknas som långa. Vidare studeras om det förekommer ord som är ålderdomliga t.ex. icke eller ej istället för inte. Det är även intressant att studera i vilken utsträckning sammansatta ord förekommer, samt om någon speciell ordklass representeras i högre grad än andra.

5.6. Intervju

En intervju genomfördes för att undersöka samtliga texters tillkomst och utformning. I det första steget tillfrågades informationsansvarig person inom kommunen, som hänvisade till aktuell webbredaktör. Därefter formulerades informationsbrev med information om studien och syfte för intervju. Informationsbrevet mejlades och svar gavs samma vecka om accepterat deltagande i studien. Intervjupersonen valde tid och plats för intervju som efter intervjupersonens önskemål genomfördes per telefon. Vid analys av intervju uppstod kompletterande frågor. Dessa besvarades efter förfrågan via mejl.

Intervjun transkriberades och resultatet delade in i fem olika kategorier: kontext, uppgift, resurser och hinder, strategier och verktyg.

5.7. Forskningsetiska överväganden

Enligt vetenskapsrådets principer för god forskningssed inom humaniora och samhällsvetenskapliga discipliner (Vetenskapsrådet 2017) är det betydelsefullt att forskning fortlöpande sker för både samhällets och människornas utveckling så att ”tillgängliga kunskaper utvecklas och fördjupas och metoder förbättras”. Fyra kriterier för god forskningssed bör uppfyllas; informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Dessa kriterier anses ha uppfyllts genom att informanten inför intervjun fick information om arbetets syfte och genomförande, informanten lämnade sitt samtycke till deltagande, att informanten när som helst fick avbryta deltagandet samt informerades om att intervjuerna och informantens deltagande skulle behandlas konfidentiellt och att materialet inte skulle användas på annat sätt än vad som angivits i informationen. Det textmaterial som användes i den kvantitativa granskningen betraktas som offentlig information, där tillstånd inte behöver inhämtas.

6. Resultat

Detta avsnitt beskriver resultat av studiens olika delar. Inledningsvis redovisas resultatet från den kvantitativa delen av studien, se avsnitt 6.1–6.3. Därefter redovisas den kvalitativa delen av studien, se avsnitt 6.4–6.7.

Alla texter innebär de totalt 65 texterna som finns på kommunens hemsida rörande utbildning och barnomsorg. Av de texter som analyserades kvalitativt är *Text 1* och *text 2* enligt den kvantitativa undersökningen (ordfrekvens och läsbarhetsindex) mer lättlästa. *Text 3* och *text 4* är enligt den kvantitativa undersökningen mer svårlästa.

6.1. Ordfrekvens

Tabell 2 visar resultatet från den frekvensbaserade lexikala textanalysen. Täckningsgrad är andelen ord som finns bland de 5000 vanligaste i svenska språket. Level 1 är ord som finns bland de 1000 vanligaste svenska orden, level 2 visar andelen ord som finns bland de 2000 vanligaste orden och så vidare. Level 0 visar andelen ord som inte finns bland de 5000 vanligaste svenska orden.

Text 1 är med en täckningsgrad på 84,9 % sett till ordfrekvens en mer lättläst text än genomsnittet på alla 65 texter som har en täckningsgrad på 73,6 %. Även text 2 är mer lättläst än genomsnittet med en täckningsgrad på 79,2%. Text 3 har en täckningsgrad på 61,7 % och text 4 har en täckningsgrad på 52,8 %, vilket är under snittet på 73,6 %.

Tabell 2. Frekvensbaserad lexikalisk textanalys med värden i procent.

Text	Täckningsgrad i %	Level 1	Level 2	Level 3	Level 4	Level 5	Level 0
Alla texter (13 258 ord)	73,6	57,8	5,8	4,4	3,1	2,5	26,5
Text 1 Grundläggande kurser (175 ord)	84,9	64,9	4,9	7,6	5,9	1,6	15,1
Text 2 Studiemedel (137 ord)	79,2	68,3	6,7	1,7	2,5	0,0	20,8
Text 3 Betyg och individuell studieplan	61,7	47,4	5,6	3,4	1,9	3,4	38,4

(276 ord)							
Text 4 Hälsobesök och vaccinationer (327 ord)	52,8	34,8	7,2	1,6	7,2	2,0	47,2

6.2. Läsbarhet

Tabell 3 visar texternas läsbarhetsindex (LIX). Samtliga 65 texter har ett läsbarhetsindex på 43. Text 1 och text 2 har ett lägre läsbarhetsindex än de sammanslagna texterna, medan text 3 och text 4 har ett högre läsbarhetsindex än alla texter.

Tabell 3. Läsbarhetsindex

Text	LIX
Alla texter	43 (tolkas som medelsvår, normal tidningstext)
Text 1. Grundläggande kurser	35 (tolkas som lättläst, motsvarande skönlitteratur, populärtidningar)
Text 2. Studiemedel	27 (tolkas som mycket lättläst, motsvarande barnböcker)
Text 3. Betyg och individuell studieplan	49 (tolkas som medelsvår, motsvarande normal tidningstext)
Text 4. Hälsobesök och vaccinationer	57 (tolkas som svår, normalt värde för officiella texter)

6.3. Ordvariationsindex

Tabell 4 visar texternas ordvariationsindex (OVIX). Texterna får olika värden och samtliga hamnar under värdet för de sammanlagda 65 texterna.

Tabell 4. Ordvariationsindex

Alla texter	63,45
Text 1. (175 ord) Grundläggande kurser	51,41
Text 2. (137 ord) Studiemedel	50,63
Text 3. (276 ord) Betyg och individuell studieplan	58,76
Text 4. (327 ord)	40,72

6.4. Röst i texten

De två texterna som är mer lättlästa enligt den kvantitativa analysen har gemensamt att de båda har ett kort avstånd mellan text och läsare genom att texten tilltalar läsaren direkt, genom formuleringar som "Grundläggande kurser ger dig behörighet...", "På grundläggande nivå kan du..." och "Din anmälan gör du genom...". I text 1 finns inga passiva verb och i text 2 finns ett passivt verb. Ovanliga ord i texten är i de lättlästa texterna till större del ämnesrelaterade.

De två texter som enligt den kvantitativa undersökningen är svårlästa karaktäriseras av att de saknar "berättarröst", utom vid ett tillfälle i text 3 där texten avslutas med att textförfattaren informerar läsaren genom att vända sig direkt till läsaren genom formuleringar som "Betygshandlingar beställer du genom..." och "Här kan du beställa...".

6.5. Passiva verb och sammansatta ord

Andelen passiva verb i de svårlästa texterna, text 3 och text 4, visar sig i den kvalitativa analysen vara betydligt fler än i de texter som ses som lättlästa, text 1 och text 2. I text 3 och 4 förekommer flera passiva konstruktioner som "Betyg D ska sättas...". Ett annat exempel på där passiv verbform används är "Betyg sätts då en kurs avslutats."

Även i text 4 förekommer såväl passiva verb som sammansatta ord. Exempel på båda ordtyperna finns i följande mening "En sammanfattande bedömning över elevens *hälsotillstånd* och utveckling *dokumenteras* i *skolhälsovårdsjournalen* av *skolläkaren* och av *skolsköterskan* vid *hälsobesöken*". Andra exempel på sammansatta ord som finns i texten är *färgseendeundersökning* och *hälsosamtalsblankett*.

6.6. Ovanliga ord

Tabell 4 visar hur stor andel av orden som inte finns i frekvenslistorna för de vanligaste orden som är ämnesspecifika och hur stor andel som är ämnesneutrala, samt vilken typ av ord de ovanliga orden till större delen är. Se bilaga 2 för fullständiga listor med ämnesneutrala samt ämnesspecifika ord.

Tabell 4. Andel ämnesspecifika, samt ämnesneutrala ord

Text	Andel ämnesspecifika ord	Andel ämnesneutrala ord	Typ av ord som inte finns i frekvenslistorna med de vanligaste orden
Text 1 Grundläggande kurser (175 ord)	86 %	14 %	Långa ord Sammansatta ord
Text 2 Studiemedel (137 ord)	73 %	27 %	Långa ord Sammansatta ord Ett passivt verb
Text 3 Betyg och individuell studieplan (276 ord)	65 %	35 %	Långa ord Sammansatta ord Ålderdomliga ord Passiva verb
Text 4 Hälsobesök och vaccinationer (327 ord)	80 %	20 %	Långa ord Sammansatta ord, även ett flertal flersammansatta ord Passiva verb

Orden som kategoriseras som ovanligare i text 1 är långa (samtliga är sex bokstäver eller fler) och ofta sammansatta. De kan dock ses i sammanhanget som relativt enkla. Det rör sig om ord som *andraspråk*, *dagtid*, *kvällstid* och *gymnasiestudier*. De ovanliga sammansatta ord som förekommer i text 2 liknar de som finns i text 1, men här kan det vara lite svåra att tolka de sammansatta orden. Det förekommer ord som *studiemedel*, *studietakt*, *studieförsäkrans* och *bidragsdel*. Endast fyra av orden i text 1 och text 2 var ämnesneutrala, dessa var *nioåriga*, *observera*, *vänligen* och *utgörs*. De flesta av orden som inte fanns med i frekvensordlistorna för de 5000 vanligaste svenska orden var substantiv och verb.

Andelen ovanliga ord som inte är ämnesrelaterade i de svårare texterna, text 3 och text 4, skiljer sig inte avsevärt från de mer lättlästa texterna, men de svårare texterna innehåller något större andel ämnesneutrala ord.

Språkrådet (2014) rekommenderar att ålderdomliga former undviks för att göra texter tillgängliga. I kommuntexterna förekommer ålderdomliga former, även om de är få. Ett exempel på det är ”Lärande bedömning, ofta benämnt som formativ bedömning skall vara...” från text 3. Där används det ålderdomliga ordet *skall* istället för det av mer moderna *ska* (jmf. Språkrådet 2014:18) som är att föredra i sammanhanget.

6.7. Resultat - kvalitativ analys av intervju

En innehållsanalys av intervjutext med frågeställningen: Hur arbetar ni för att anpassa kommunens texter till andraspråkstalare, resulterade i fem kategorier, dessa presenteras nedan. Text tillhörande respektive kategori styrks av citat från informanten.

6.7.1. Kontext

Den intervjuade personen, informanten, är den ena av två personer vid en medelstor kommun i Sverige som ansvarar för arbetet med utformning av informationstexter som rör utbildning och barnomsorg på kommunens hemsida. Den andra personen är frånvarande pga. sjukskrivning. Informanten är ansvarig men skriver och granskar inte alla texter. Det är sju till tio personer som arbetar med texter för hemsidan. De personer, ofta lärare, som skriver texter till hemsidan har i de flesta fall arbetet med marknadsföring som sidosyssla vid sidan om läraryrket. De har inte särskild utbildning i att skriva klarspråk.

Arbetet med att utforma lättillgängliga texter för hemsidan genomfördes för ca två år sedan, tidigare var arbetet mer ostrukturerat. Informanten som är ansvarig person träffar varje enhets webbskribent vid ett antal tillfällen per år för att fortlöpande utvärdera arbetet.

Vi har etablerat en marknadsgrupp där den huvudsakliga webbskribenten per organisation träffar mig och då pratar vi om vad de gör och vad de kan göra bättre och så vidare. Och då har en punkt varit att just skapa tillgängliga texter.

6.7.2. Uppgift

Det finns en uttalad uppgift inom kommunen att skapa lättillgängliga texter. Texter för ”SFI-sidan” är särskilt utformade för andraspråkstalare, men informanten anser att det bör vara en strävan att alla texter formuleras på ett sätt som är lätt att förstå för personer som inte har svenska som sitt modersmål.

Att texter är lättlästa är betydelsefullt för många kategorier av mottagare med svenska som andraspråk, ex vis föräldrar, gymnasieelever och barn. En utmaning i arbetet är att uppmana och motivera webbskribenterna att använda verktyg som stöd, exempelvis LIX.

Det är LIX-verktyget som mina kollegor har fått vetskap om och sedan bara allmänt har jag försökt korta ner de här riktlinjerna för enkel kommunikation till en

punktlista som man kan bara hålla i handen och titta på ibland. Sedan att man ska påminna dem om att de ska använda det löpande det är ju min utmaning då.

6.7.3. Resurser och hinder

Det finns både resurser och hinder i arbetet med att utforma lättlästa informationstexter. Det finns ett förtroende för att webbskribenterna kan skriva tydliga texter och därmed granskas inte alla texter innan de publiceras. Samtidigt anges att frihet är både ett förtroende och förutsättning för att det ska vara möjligt, då ekonomi inte tillåter en andra granskning av texter innan publicering. Andra hinder som anges är att lärare som skriver texter saknar vana att arbeta med målgruppsanpassad kommunikation och har ett mer akademiskt språkbruk. En konsekvens blir att orden är för komplicerade för mottagaren. Om mer resurser fanns skulle hjälpmedel som exempelvis Språkrådets riktlinjer för hur klarspråk skrivs användas.

Resurserna är ju någonting man får ta på förvaltningsnivå. Vi jobbar i en konkurrensutsatt verksamhet så vi har fått fokusera på, lite andra saker

Jag har fullt förtroende för mina kollegor. Det är frihet som gäller. Det skulle inte gå annars.

6.7.4. Strategier

De strategier som används i möten med enheternas webbskribenter är att ge enkla instruktioner för textutformning. Det görs dels genom att erbjuda en kort checklista som de använder vid formulering av text. En tumregel är att det är bättre att en läsare mottagare läser enkla texter än tvärtom. Webbskribenterna rekommenderas företrädesvis använda enkla och korta meningar och rikta fokus på vilken person texten riktar sig till. Informantens möte med skribenterna fokuseras framför allt på enkla tips om att skriva lättläst.

Jag menar att det är bättre att en person som är väldigt akademisk och duktig och bra på läsning på alla sätt och vis läser en lätt text än tvärtom för då blir det ju lite mer tillgängligt.

6.7.5. *Verktyg*

Det verktyg som genomgående används är LIX, och det fungerar enligt informanten som ett gott stöd för utformning av lättlästa texter. Informanten har kunskap om Språkrådets riktlinjer för hur man skriver klarspråk men anser att det är för komplicerat och tidskrävande för att vara möjligt att använda fullt ut.

Argument för att använda LIX är att det ger en indikation på om det är en komplex text som behöver förenklas och framförallt är det ett bra stöd för ny och ovan personal. Vikten av att ta sig tid att använda stödhjälpmedel är betydande.

Kommunen anlitar även översättare för översättning av texterna till språk som talas av många av kommunens invånare. Det finns även en länk till Google Översätt på hemsidan för att ge läsarna möjlighet att själva översätta texterna till fler språk.

När man ska sätta uppgiften på en lärare som egentligen gör helt andra saker och inte har möjlighet att ta till sig den informationen, då blir det för mycket för dem. Då blir det så här ”nej strunt samma, vi har inte tid med det”.

7. **Diskussion**

Syftet med den här studien var att studera offentliga texters tillgänglighet vad gäller begriplighet för personer med annat modersmål än svenska. I studien har både kvantitativ och kvalitativ metod använts, för att först genom den kvantitativa analysen få en överblick över texternas svårighetsgrad vad gäller ordfrekvens, ordvariation och läsbarhet och sedan kunna studera några av texterna som i ordfrekvens och läsbarhetsindex utmärkt sig i den kvantitativa analysen kvalitativt.

7.1. **Kvantitativ analys**

Texternas läsbarhetsindex bedömdes i genomsnitt som medelsvår, vilket motsvarar normal tidningstext. Drygt en fjärdedel av orden i de sammanlagda texterna räknades som ovanliga ord. Den text som var mest lättillgänglig sett till andel vanliga svenska ord (text 1) hade endast 15 % ovanliga ord, medan den text som var minst lättillgänglig i samma avseende (text 4) hade nära hälften ovanliga ord. Den text som räknas som mest lättläst enligt LIX (text 2)

hade ett läsbarhetsindex på 27, vilket anses vara mycket lättläst, och den svåraste texten enligt LIX (text 4) hade ett läsbarhetsindex på 57, vilket tolkas som svår.

Resultatet i den kvantitativa undersökningen visade att texternas tillgänglighet varierar. De texter som i den kvantitativa undersökningen visade sig vara svåra, hade även drag som visade på att de var svårlästa i den kvalitativa undersökningen. Text 1 och text 2 som i den kvantitativa mätningen visade sig vara svårare, var även svårare i den kvalitativa granskningen, när användning av berättarröst och passiva verb studerades. På samma sätt visade det sig att text 3 och text 4 som var mer lättlästa enligt resultatet i den kvantitativa undersökningen även i den kvalitativa undersökningen var mer lättlästa vad gäller avstånd mellan text och läsare, passiva verb och vilken typ av ord som finns bland de som räknas som ovanliga.

Sammanlagt hade de 65 texterna ett ordvariationsindex på 63,45. Detta kan jämföras med Melin & Langes (2000:167) referenstabell för OVIX-värden där morgontidningstext är den texttyp som har högst ordvariation med ett OVIX-värde på 89,6 och debatttext har lägst ordvariation med ett värde på 72,9. Ordvariationsindexet på kommunens texter ligger betydligt lägre än den text som har lägst ordvariation enligt referenstexterna och därför kan kommuntexterna rörande utbildning och barnomsorg sett till OVIX sammantaget tolkas som lättlästa.

De enskilda texterna visade alla fyra ett betydligt längre värde än de sammanlagda. De texter som i LIX och LFP var svårare visade sig inte vara svårare enligt OVIX-värdet, tvärtom var en av de texter som räknats som svårast i de andra undersökningarna den som hade lägst OVIX-värde av de fyra. Som nämnts tidigare i uppsatsen är OVIX inte tillförlitlig när det gäller texter kortare än 200 ord och därför bör resultatet inte tolkas som säkert (Nyström 2000:177), detta innebär att två av de fyra texterna som granskades inte kan tolkas rättvist med OVIX eftersom de är kortare än 200 ord och även om de två andra är längre än 200 ord är längdskillnaden inte så stor och därför bör inte allt för stor vikt läggas vid resultatet på någon av de enskilda texterna.

7.2. Kvalitativ analys

Den kvalitativa delen av studien består av en närmare granskning av fyra texter som utmärkt sig som lättare eller svårare i den kvantitativa analysen, samt resultatet av en intervju som genomförts med en webbredaktör på kommunen.

7.2.1. *Kvalitativ granskning av fyra texter*

Det finns vissa drag som utmärker de texter som räknas som svår- respektive lättläsa i den kvantitativa analysen. De lättlästa har generellt ett kortare avstånd mellan text och läsare och saknar nästan helt passiva verb. De texter som räknas som svårare har tvärtom ett långt avstånd mellan text och läsare och innehåller många passiva verb.

I de lättlästa texterna förekommer färre ord som kategoriseras som ovanliga än i de svårlästa. De ord som finns med bland ovanliga är ord som skulle kunna tolkas som relativt lättlästa i sammanhanget trots att de inte räknas som något av de 5000 vanligaste orden i svenska språket. Det rör sig om ord som *andraspråk*, *dagtid*, *kvällstid* och *gymnasiestudier*. Dessa ord kan jämföras med de ord som framkom i de texterna som i uppsatsen ses som svårare. Det var ord som *skolhälsovårdsjournal* och *studieförsäkran*.

Lundberg och Reichenberg (2008:52) menar att det är skillnad på sammansättningar, vissa är relativt lätta att förstå, medan andra är svårare. Sammansatta ord som är svårare att förstå är ofta abstrakta och återfinns i bland annat samhällsinformation.

Det kan antas att en elev som vill söka till grundläggande kurser har genomgått SFI och inte har svenska som sitt modersmål, därmed är personen bekant med vad ett ”andraspråk” är. Andra sammansatta ord som förekommer kan tolkas som lätta att räkna ut vad de betyder. Det är ord som *dagtid*, *kvällstid* och *gymnasiestudier*. Om personen som läser texten vet vad dag och tid betyder är det sannolikt att personen i fråga också räknar ut vad ordet betyder i sammanhanget. Att däremot förstå abstrakta ord som *skolhälsojournal* och *studieförsäkran* är svårare och detta styrker resultatet i den kvantitativa mätningen som pekar på att text 1 och 2 är mer lättlästa än text 3 och 4.

I resultatet går det inte att se någon märkbar skillnad mellan de lätt- och svårlästa texterna i andelen ämnesneutrala ord jämfört med ämnesspecifika. Däremot kan det konstateras att det i många fall vore enklare att byta ut ord som är ämnesneutrala mot enklare ord eller formuleringar eftersom de inte är direkt kopplade till ämnet eller ämnena som texten handlar om. Det är till exempel passiva verb som skulle kunna skrivas om till aktiva (jmf. Lundberg & Reichenberg 2008:63) eller sammansatta ord som skulle kunna delas på för att göra texten mer lättillgänglig för andraspråkstalare (jmf. Reichenberg 2015:4).

Att följa Språkrådets råd för hur myndighetstexter ska formuleras kan tyckas svårt i vissa fall. Ett exempel är att skribenter uppmanas att ha en mottagare i åtanke när de formulerar texten (Språkrådet 2014:12). Skribenten uppmanas även att vara inkluderande i sitt

sätt att skriva, dvs. att inte exkludera någon grupp i samhället baserat på till exempel ålder, kön, religion eller etnisk tillhörighet (Språkrådet 2014:14). Samtidigt ska verb i passiv form undvikas i största möjliga utsträckning (Språkrådet 2014:16). Att uppfylla dessa tre krav samtidigt är en utmaning då det ofta är lättare att inte exkludera någon grupp i en text om den är skriven med passiv verbform. Det finns dock exempel på meningar i texterna som har granskats i uppsatsen där språket utan någon större insats skulle kunna förenklas. Ett exempel som tas upp i resultatdelen av uppsatsen är ”Betyg D ska sättas då...”. Den här meningen skulle kunna passa som information till betygssättande lärare, men för en person som vill veta hur de själva, eller deras barn blir bedömda i skolan skulle den kunna förenklas. Bättre hade varit att skriva ”Läraren sätter betyg D då...”, och därmed få en aktiv mening med en person som subjekt, vilket enligt Språkrådet (2014:16) är till fördel för texten och läsaren.

Vidare rekommenderar Språkrådet (2014:18) att ålderdomliga ord och former undviks. Sammantaget finns inte många exempel på sådana ord, men ett förekommer i text 3 som lätt skulle kunna undvikas. Det är ordet *skall*, som hamnar utanför de 5000 vanligaste svenska orden, men som lätt skulle kunna ändras till *ska*, och bli mer lättförstått för en person som har lärt sig svenska som andraspråk exempelvis genom att studera på SFI.

Den kvalitativa granskningen av de fyra texterna bekräftar det som visas i den kvantitativa undersökningen. Det innebär att de texter med hög andel ovanliga ord och högt läsbarhetsindex också innehåller svårare ord, mer passiva verb och har ett större avstånd mellan text och läsare.

När det gäller orden som inte fanns med bland de ovanligare level 0-orden förekommer ord som *röda* och *hund*. I det här fallet kommer det från text 4 som handlar om hälsobesök och vaccinationer och det rör sig om sjukdomen *röda hund*. Programmet tolkar alltså namnet på sjukdomen som två separata vanliga svenska ord, trots att färgen röd och djuret hund inte hjälper oss att förstå vilken sjukdom det rör sig om. Även *svenska som andraspråk* behandlas som separata ord, trots att de bör ses som en helhet.

Ämnet svenska som andraspråk räknas i programmet AntWordProfiler, som används för frekvensbaseradtextanalys, som tre separata ord där *svenska* och *som* räknas som frekventa ord och ordet *andraspråk* som ett ovanligare ord, lågfrekvent ord. I det fallet vore det bättre att räkna orden som en helhet och inte räkna med i studien, då det med hög sannolikhet är ett begrepp som andraspråkstalare som är insatta i svenska skolsystemet känner till, vilket Laufer (2005:586) förespråkar. Samtidigt finns det ingen garanti för att personen som läser texten är bekant med sjukdomen *röda hund* och ämnet *svenska som andraspråk* och

då finns risken att de inte tolkas som enheter eller egennamn.

En person som har genomfört kurs D i SFI förväntas enligt kunskapskraven kunna läsa texter som handlar om ämnen som är bekanta för dem (Skolverket 2017). Var gränsen går för vad som är ett bekant ämne är inte helt klart, men det kan tänkas att ämnen som rör skolan för en person som vill börja studera eller en förälder som har barn som går i skolan i Sverige och aktivt söker upp information om något som rör skolgången är mer eller mindre bekant med ämnet. Däremot är det inte enligt Nation (2006:59) tillräckligt att förstå vad 73,6 % av orden betyder i en text för att förstå innehållet i helhet, vilket är i genomsnitt vad en person med ett ordförråd på ca 5000 ord skulle förstå av de 65 texterna på kommunens hemsida enligt den här studien. Det är sannolikt att en person med ett ordförråd på 5000 ord kan ord som inte finns med i listan bland de mest frekventa orden och att personen saknar förståelse för vissa av orden eftersom det ordförråd vi har är beroende av många olika faktorer. Dessutom är det inte möjligt att bedöma med vilket djup och vilken precision en person tolkar innebörden i varje ord och därför kan dessa värden inte tolkas exakt (jmf. Henriksen 1999:304, Nation 2001:24-30).

7.2.2. Intervju

Intervjun visade att det är flera olika personer som skriver texter som publiceras på kommunens hemsida. Dessa personer har inte någon särskild utbildning i att skriva lättläst eller klarspråk, vilket är problematiskt eftersom Språklagen (2009:600) tydligt säger att språket i offentlig verksamhet ska vara vårdat, enkelt och begripligt. Det finns hjälpmedel för personer som skriver texter för myndigheter i form av Språkrådets *Myndigheters skrivregler* som beskriver hur Klarspråk bör skrivas. Det är ett projekt som arbetar för att stärka det demokratiska ideal som texter i offentlig verksamhet bör sträva efter (Lind Palicki & Nord 2015:8).

Det finns webbredaktörer som har regelbundna möten med personerna som skriver texterna för att stötta dem i deras arbete och ge dem tips om vad de ska tänka på när de formulerar sina texter. Webbredaktörerna har tagit del av Språkrådets riktlinjer för hur man skriver klarspråk, men resurser saknas för att arbeta med dem i någon större utsträckning. Verktyg som används till stöd för de som skriver texterna är LIX.

I intervjun framgår att det finns en vilja att formulera lättillgängliga texter. Det finns vidare en idé om att alla texter bör skrivas så enkla att de flesta kommuninnevånare kan förstå dem, vilket är en del i det demokratiska uppdrag personer som skriver myndighetstexter

har. Trots det visar textanalysen att viktig information som är av intresse för många som inte har svenska som sitt förstaspråk, som texterna om betyg och individuell studieplan och hälsobesök och vaccinationer, skulle kunna tolkas som svårtillgängliga med avseende på bland annat ordval, ord- och meningslängd och ordvariation.

Trots att intervjupersonen uppger att personerna som skriver texterna uppmanas att köra dem i LIX innan de publiceras, får en del av kommuntexterna LIX-värden som sträcker sig så högt som till 57, vilket tolkas som svår. LIX-värdet baseras främst på meningar och ords längd (<http://lix.se/>), därför vore det önskvärt att personerna som skriver texterna närmare undersöker om ord och meningar är möjliga att skriva om och förkorta. Det här är även något som intervjupersonen uppger att personerna som skriver texterna uppmanas att göra, men det speglas inte helt i resultatet.

7.2.3. Metoddiskussion

Metoderna LFP och LIX är främst avsedda för att mäta ordförråd och läsbarhet i längre texter och därmed var det osäkert om de skulle fungera som metoder för att mäta de kortare texternas ordförråd och läsbarhet. Det visade sig ändå i resultatet att de texter som hade stor del ovanliga ord och fick högt värde på LIX-skalan även var lätt- respektive svårlästa i den kvalitativa granskningen. Att använda de kvantitativa metoderna LFP och LIX som en första mätning av texternas ordförråd och läsbarhet har gett en bra vägledning till vilka texter som är mer och mindre lättlästa för att kunna göra ett urval för kvalitativ analys. Att använda OVIX för att mäta ordvariationsindex i de kortare texterna visade sig däremot fungera mindre bra då de gav oväntade och kanske felvisande värden, till skillnad från de värden som visades för de sammanslagna texterna.

Val av texter för den kvalitativa granskningen baserades på den kvalitativa undersökningen och då togs ingen hänsyn till texternas längd, där den längsta texten är 327 ord lång och den kortaste texten är 137 ord lång. De längre texterna är de som räknas som svårare texter, och de kortare texterna är de som räknas som lättare texter. Detta skulle kunna göra skillnad i att de längre texterna har större sannolikhet att innehålla fler svåra ord, då det totalt finns fler ord.

Det finns två personer som är webbredaktörer för texter som rör utbildning och barnomsorg på den aktuella kommunen. En intervju uteblev pga. sjukskrivning. Det hade varit värdefullt att få även den personens syn på kommunens arbete med att formulera texter på ett

sätt så de blir tillgängliga för personer som har svenska som sitt andraspråk. Det är möjligt att den personen inte har samma syn på arbetet med Klarspråk och LIX.

8. Slutsatser

Sammanfattningsvis ansvarar kommuner för att deras offentliga texter är tillgängliga för så många invånare som möjligt. Studien visar att det finns en vilja hos kommunen att skriva lättillgängliga texter för personer med annat modersmål än svenska, men de har inte tiden och resurserna för att göra det i dagsläget. Texterna skulle kunna bearbetas och bli mer tillgängliga, även metoderna för att arbeta med texterna kan förbättras.

Om det fanns möjlighet att utvidga studien skulle jag vilja undersöka hur det ser ut i en kommun som har mer resurser och som har satsat på att arbeta med Språkrådets riktlinjer för att skriva klarspråk. Vidare vore det intressant att jämföra kommuner som har lyckats bättre och sämre, samt studera vad som har varit framgångsrikt i arbetet med att göra texter tillgängliga för andraspråkstalare.

9. Litteraturförteckning

Abrahamsson, Emil, Timothy Forni, Maria Skeppstedt & Maria Kvist 2014. Medical text simplification using synonym replacement: Adapting assessment of word difficulty to a compounding language. In *Proceedings of the 3rd Workshop on Predicting and Improving Text Readability for Target Reader Populations (PITR)*.

Einarsson, Jan 1978. *Talad och skriven svenska: Sociolingvistiska studier* Lund:Ekstrand.

Enström, Ingegerd 2013 a). *Att undervisa om ord. En studie av lärares behov, förutsättningar och kunskapsutveckling*. <http://hdl.handle.net/2077/34261> Hämtat 2018-05-18.

Enström, Ingegerd. 2013 b). *Ordförråd och ordinlärning - med särskilt fokus på avancerade inlärare* Hyltenstam, K., & Lindberg, I.. Svenska som andraspråk: I forskning, undervisning och samhälle. Lund: Studentlitteratur.

Falkenjack, Johan, Katarina Heimann Mühlenbock, and Arne Jönsson 2013. "Features indicating readability in Swedish text." *Proceedings of the 19th Nordic Conference of Computational Linguistics (NODALIDA 2013)*.

Fitzpatrick, Tess, and Jon Clenton 2017. "Making sense of learner performance on tests of productive vocabulary knowledge." *TESOL Quarterly* 51.4 844-867.

Heimann Mühlenbock, Katarina 2013. *I see what you mean. Assessing readability for specific target groups*. *Data linguistica*, Vol. 24.

Henriksen, Birgit 1999. *Three Dimensions of Vocabulary development*. *Studies in second language acquisition*, 21(2), 303-317.

Hultman, Tor G. & Margareta Westman 1977. *Gymnasistsvenska*. Lund: Liber Läromedel

Kanebrant, Erik, Katarina Heimann Mühlenbock, Sofie Johansson Kokkinakis, Arne Jönsson, Caroline Liberg, Åsa af Geijerstam, Jenny Wiksten Folkeryd & Johan Falkenjack 2015. *T-MASTER– A tool for assessing students' reading abilities*. In *CSEDU* (1) (pp. 220-227).

Laufer, Batia 2005. *Lexical Frequency Profiles: From Monte Carlo to the Real World A Response to Meara*, *Applied Linguistics*, Vol. 26, Iss. 4.

Laufer, Batia, Cathie Elder, Kathryn Hill & Peter Congdon 2004. *Size and strength: do we need both to measure vocabulary knowledge?* Language Testing, vol. 21, no. 2.

Lind Palicki, Lena & Andreas Nord 2015. *Från demokratisk rättighet till tips och småknep i skrivandet - Några nedslag i det svenska klarspråksarbetet*. Sakprosa 7.2.

Lundberg, Ingvar & Monica Reichenberg 2008. *Vad är lättläst?* Specialpedagogiska skolmyndigheten. <https://webbutiken.spsm.se/globalassets/pdf---publikationer/vad-ar-lattlast.pdf> Hämtat 2018-05-18.

Meara, Paul 2005. *Lexical Frequency Profiles: A Monte Carlo Analysis*. Applied Linguistics, Vol. 26, Iss. 4, pp. 32-47.

Melin, Lars och Sven Lange 2000. *Att analysera text: stilanalys med exempel*. Studentlitteratur.

Nation, Paul 2001. *Learning vocabulary in another Language*. Cambridge University Press.

Nation, Paul. 2006. *How large a vocabulary is needed for reading and listening?*. Canadian Modern Language Review, 63(1), 59-82.

Nyström, Catharina 2000. *Gymnasisters skrivande. En studie av genre, textstruktur och sammanhang*. Uppsala universitet: Institutionen för nordiska språk. Uppsala.

Regionfakta 2018. <http://www.regionfakta.com/Vastra-Gotalands-lan/Befolkning-och-hushall/Utrikesfodda-kvinnor-och-man/> Hämtat 2018-05-14.

Reichenberg, Monica 2015. *Vad gör en text lättläst?* Stockholm: Skolverket

SCB 2018. Befolkningsstatistik. <http://www.scb.se/hitta-statistik/sverige-i-siffror/manniskorna-i-sverige/in-och-utvandring/#fordjupning> Hämtat 2018-04-23.

SFS 2009:600 Språklag. Stockholm: Kulturdepartementet 40
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/spraklag-2009600_sfs-2009-600 Hämtat 2018-04-22.

Skar, Gustaf Bernhard Uno & Kjell Lars Berge 2017. *Elevers skrivförmåga och texters kvantitativa egenskaper*. Trondheim: Nasjonalt senter for skriveopplæring og skriveforskning.

Skolverket 2017. *Kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare*. Stockholm: Skolverket.

Skolverket 2018. <https://www.skolverket.se/skolformer/vuxenutbildning/kommunal-vuxenutbildning/utbildning-i-svenska-for-invandrare> Hämtat 2018-05-23.

Språkrådet 2014. *Myndigheternas skrivregler*. Språkrådet och Norstedts Juridik AB/Fritzes.

Språkbanken 2018. https://svn.spraakdata.gu.se/sb-arkiv/pub/frekvens/stats_BLOGGMIX2012.txt Hämtat 2018-06-15.

Språkrådet 2018. <http://www.sprakochfolkminnen.se/om-oss/kontakt/sprakradet/om-sprakradet.html> Hämtat 2018-05-10.

Strand, Hans 1984. *Nusvenskt tidningsspråk: kvantitativa studier av reportage i morgon-, kvälls- och veckopress*. Diss. Almqvist & Wiksell International.

Svensson, Jan 1993. *Språk och offentlighet: om språkbruksförändringar i den politiska offentligheten*. Lund:University Press.

Vedder, Ineke, and Veronica Benigno 2016. "Lexical richness and collocational competence in second-language writing." *International Review of Applied Linguistics in Language Teaching* 54.1 (2016): 23-42.

Vetenskapsrådet 2017.

https://www.vr.se/download/18.2412c5311624176023d25b05/1521738143044/God-forskningssed_VR_2017.pdf Hämtat den 2018-06-14.

Westman, Margareta 1974. *Bruksprosa: en funktionell stilanalys med kvantitativ metod*. Vol. 2. LiberLäromedel/Gleerup.

10. Bilagor

10.1. Bilaga 1 – frågeguide för intervju med webbredaktör

Hur många är ni som arbetar med att skriva texter som publiceras på kommunens hemsida?

Arbetar ni endast med det eller har ni även andra arbetsuppgifter?

Har ni några speciella strategier för att göra texterna tillgängliga för så många som möjligt?

Anpassas texterna till personer med annat modersmål än svenska?

Språkrådet har utarbetat riktlinjer för hur man skriver klarspråk. Är det något ni arbetar med att följa?

Har ni som skriver texterna genomgått någon typ av utbildning för att skriva på klarspråk?

Används några verktyg/datorprogram när texterna skrivs?

Om det är svårt att formulera texten på ett sätt så andraspråkstalare förstår, hur föreslår ni att de ska göra för att ta del av informationen?

10.2. Bilaga 2 – tabell för närmare granskning av röst och passiva verb i texter

Tabell 1 visar i vilken utsträckning berättarröst och passiva verb används i de fyra texterna som analyseras kvalitativt. I kolumnen längst till höger finns de ord i texterna som i den kvantitativa undersökningen räknas som mindre frekventa, med det menas ord som inte finns bland de 5000 mest frekventa i svenska språket. De blåfärgade orden är ämnesspecifika och de rödfärgade är ämnesneutrala.

Tabell 1. Berättarröst, passiva verb och mindre frekventa ord

Grundläggande kurser	Berättarröst	Passiva verb	Mindre frekventa ord Totalt 27 Antal ämnesspecifika: 19 Antal ämnesneutrala: 8 varav 3 egennamn
Inom den grundläggande vuxenutbildningen på Campus Kommunen nn kan du läsa en eller flera kurser. Du kan läsa på dagtid eller på kvällstid.	X	-	Vuxenutbildningen Campus Kommunen nn Dagtid Kvällstid
Grundläggande kurser ger dig behörighet för gymnasiestudier och är ett steg på vägen mot ökad kompetens.	X	-	Behörighet Gymnasiestudier
Välj rätt kurs På grundläggande nivå kan du läsa de flesta ämnen som ingår i den nioåriga grundskolan. Inom ämnena engelska, matematik och svenska som andraspråk kan du läsa delkurser.	X	-	Nioåriga Grundskolan Ämnena Andraspråk Delkurser
En planering är viktig för att dina studier ska bli så bra som möjligt. Hos studie- och yrkesvägledningen på Campus Kommunen nn kan du träffa en studie- och yrkesvägledare för att diskutera vad du vill med	X	-	Yrkesvägledningen Campus Kommunen nn Yrkesvägledare Kursutbud

dina studier och vilka kurser du behöver. Vilka kurser går att söka? I den grå rutan hittar du en länk till aktuellt kursutbud. Där hittar du också information om vilka förkunskaper du behöver för att läsa en viss kurs.			Förkunskaper
Erbjuder Campus Kommunen nn inte möjligheten att läsa en viss kurs? Då har du rätt till att läsa den kursen i en annan kommun.	X	-	Campus Kommunen nn
Hur anmäler jag mig? Din anmälan gör du genom ansökan i Alvis. Vänligen observera att vi har ansökningsperioder.	X	-	Anmäler Anmälan Ansökan Alvis Vänligen Observera Ansökningsperioder

Studiemedel	Berättar-röst	Passiva verb	Ovanliga ord Totalt 21 Antal ämnesspecifika:18 varav egennamn 2 Antal ämnesneutrala 3 varav egennamn 2
Du som läser grundläggande eller gymnasiala kurser vid Campus Kommunen nn kan ansöka om studiemedel från CSN, om du läser minst 10 poäng i veckan.	X	-	Gymnasiala Campus Kommunen nn Ansöka Studiemedel Csn
Studiemedel utgörs av en del som är bidrag och en del som är lån. Du kan själv välja att endast söka bidragsdelen. Om du till exempel arbetar vid sidan av dina studier kan det påverka ditt studiemedel. Läs mer på www.csn.se .	X	X	Studiemedel Utgörs Bidragsdelen Studiemedel www csn
Du har rätt till studiemedel om: · Du är mellan 20 och 56 år · Har en studietakt på minst 50 % · Studerar under minst 3 veckor · Studerar på en utbildning som ger rätt till studiemedel	X	-	Studiemedel Studietakt Studerar Studiemedel
Vilken studietakt har jag? Poäng per vecka Studietakt 10-14 poäng 50 % (deltid) 15-19 poäng 75 % (deltid) 20 poäng 100 % (heltid) Kom ihåg att skicka in studieförsäkr i samband med studiestarten!	X	-	Studietakt Deltid Heltid Studieförsäkr Studiestarten

--	--	--	--

Betyg och individuell studieplan	Berättarröst	Passiva verb	Ovanliga ord
Betygsättning och bedömning är centrala delar av gymnasieskolans verksamhet. I samband med den nya gymnasieförordningen GY11 infördes nya ämnes- och kursplaner och en ny betygsskala. Det finns också ett ökat fokus på bedömning som medel för att öka lärandet.	-	X	Betygsättning Bedömning Gymnasieskolans Gymnasieförordningen Gy11 Infördes Ämnes- Kursplaner Betygsskala Bedömning Lärandet
Betygsättning Betyg sätts då en kurs avslutats. Betygsättning sker med utgångspunkt från styrdokumentens mål.	-	X	Sätts Avslutas Betygsättning Utgångspunkt Styrdokumentens
Läraren tar hänsyn till elevens utveckling under kursens gång och beaktar även kunskaper och kompetenser som eleven tillägnat sig utanför skolan.	-	-	Hänsyn Elevens Kursens Beaktar Kompetenser Eleven Tillägnat
Betygsskala Från och med läsåret 2011 - 2012 tillämpas en ny betygsskala inom gymnasieskolan: Man använder bokstavsbetygen A, B, C, D, E och F. Bokstaven F motsvarar ej godkänt resultat. Nationellt fastställda kunskapskrav finns för betygen A, C och E. Betyget D ska sättas då eleven nått kunskapskraven för E i sin helhet och till övervägande del kunskapskraven för C. Betyget B ska sättas då eleven nått kunskapskraven för C i sin helhet och till övervägande del kunskapskraven för A.	-	X	Betygsskala Läsåret Tillämpas Betygsskala Gymnasieskolan Bokstavsbetygen A B C D E F Bokstaven F Nationellt Fastställda Kunskapskrav Betygen A C E Betyget D Sätts Eleven Nått Kunskapskraven

			E Övervägande Kunskapskraven C Betyget B Sättas Eleven Nätt Kunskapskraven C Övervägande Kunskapskraven A
Den gamla betygsskalan Mycket väl godkänt, Väl godkänt, Godkänt och Icke godkänt gäller fortfarande för de som studerade i gamla gymnasiesystemet och fick slutbetyg under tiden fram till 2013.	-	-	Betygsskalan Studerade Gymnasiesystemet Slutbetyg
Lärande bedömning Lärande bedömning, ofta benämnt som formativ bedömning skall vara: <ul style="list-style-type: none"> • framåtsyftande • bidra till att tydliggöra målen för eleven • beskriva var eleven befinner sig i förhållande till målen • beskriva hur eleven ska nå sina mål. 	-	X	Lärande Bedömning Benämnt Formativ Bedömning Skall Framåtsyftande Tydliggöra Målen Eleven Eleven Målen Eleven
Att utveckla formerna för bedömning som stöd för lärandet och för att bedömningen ska bli så likvärdig och rättvis som möjligt är en viktig del av verksamheten i skolan.	-	-	Formerna Bedömning Lärandet Bedömningen Likvärdig Rättvis
Beställ betygshandling Betygshandlingar beställer du genom formulären <u>beställ betygshandling</u> . Här kan du beställa betygshandlingar från grundskolan, gymnasiet och vuxenutbildningen i Kommunen nn.	X	-	Beställ Betygshandling Betygshandlingar Formulären Beställ Betygshandling Betygshandlingar Grundskolan Vuxenutbildningen Kommunen nn

Hälsobesök och vaccinationer	Berättarröst	Passiva verb	Ovanliga ord
Hälsobesöken hos skolsköterskan och	-	-	Hälsobesöken

skolläkaren är en fortsättning på besöken hos Barnavårdscentralen (BVC).			Skolsköterskan Skolläkaren Besöken Barnavårdscentralen Bvc
Innehållet i hälsobesöken bygger på ett individuellt hälsosamtal med elev, i förskoleklass även med vårdnadshavare, inhämtande av hälsouppgifter från hemmet och/eller elev, muntlig information från lärare/arbetslag i alla årskurser samt skolsköterskans/skolläkarens kroppsliga hälsoundersökning.	-	-	Hälsobesöken Individuellt Hälsosamtal Elev Förskoleklass Vårdnadshavare Inhämtade Hälsouppgifter Elev Muntlig Arbetslag Årskurser Skolsköterskans Skolläkarens Kroppsliga Hälsoundersökning
En sammanfattande bedömning över elevens hälsotillstånd och utveckling dokumenteras i skolhälsovårdsjournalen av skolläkaren och av skolsköterskan vid hälsobesöken.	-	X	Sammanfattande Bedömning Elevens Hälsotillstånd Dokumenteras Hälsovårdsjournalen Skolläkaren Skolsköterskan Hälsobesöken
Alla elever erbjuds skolläkarkontakt vid behov under hela skoltiden.	-	X	Erbjuds Skolläkarkontakt Skoltiden
Förskoleklass <ul style="list-style-type: none"> • En hälsodeklaration från vårdnadshavare och tidigare hälsoundersökningar och vaccinationer gjorda på BVC ligger till grund för skolsköterskans planering. • Längd- och viktundersökning samt hörsel- och synundersökning. • Dessa uppgifter redovisas sedan för vårdnadshavare och barn vid hälsobesöket. Samtal angående trivsel, kamratrelationer, inläring, skolsituation, kost, fysisk aktivitet, fysisk och psykisk hälsa. • Vårdnadshavare informeras om det finns behov av ytterligare uppföljning. 	-	X	Förskoleklass Hälsodeklaration Vårdnadshavare Hälsoundersökningar Vaccinationer Bvc Skolsköterskans Viktundersökning Hörsel- Synundersökning Redovisas Vårdnadshavare Hälsobesöket Trivsel Kamratrelationer Inläring Skolsituation Fysisk Fysisk Vårdnadshavare Informeras Uppföljning

<p>Årskurs 2</p> <ul style="list-style-type: none"> • Individuellt samtal angående trivsel, kamratrelationer, inläring, skolsituation, kost, fysisk aktivitet, fysisk och psykisk hälsa. • Längd-och viktundersökning. • Samtyckesblankett för vaccination från vårdnadshavare. • Erbjudande om vaccination: mässling/påssjuka/röda hund. 	-	-	<p>Årskurs Individuellt Kamratrelation Inläring Skolsituation Fysisk Fysisk Viktundersökning Samtyckesblankett Vaccination Vårdnadshavare Vaccination Mässling Påssjuka</p>
<p>Årskurs 4</p> <ul style="list-style-type: none"> • Förnyad hälsouppgift från vårdnadshavare inhämtas. • Eleven erbjuds ett individuellt hälsobesök och fyller i en hälsosamtalsblankett. • Individuellt samtal angående trivsel, kamratrelationer, inläring, skolsituation, kost, fysisk aktivitet, fysisk och psykisk hälsa. • Längd-, vikt- och ryggundersökning. 	-	X	<p>Årskurs Förnyad Hälsouppgift Vårdnadshavare Inhämtas Eleven Erbjuds Individuellt Hälsobesök Hälsosamtalsblankett Individuellt Trivsel Kamratrelationer Inläring Skolsituation Fysisk Fysisk Ryggundersökning</p>
<p>Årskurs 6</p> <ul style="list-style-type: none"> • Individuellt samtal angående trivsel, kamratrelationer, inläring, skolsituation, kost, fysisk aktivitet, fysisk och psykisk hälsa. • Längd-, vikt- och ryggundersökning. • Samtyckesblankett för vaccination från vårdnadshavare. • Erbjudande om HPV grundvaccination mot livmoderhalscancer till flickor. 	-	-	<p>Årskurs Individuellt Trivsel Kamratrelationer Inläring Skolsituation Fysisk Fysisk Ryggundersökning Samtyckesblankett Vaccination Vårdnadshavare HPV Grundvaccination Livmoderhalscancer</p>
<p>Årskurs 8</p> <ul style="list-style-type: none"> • Förnyad hälsouppgift från vårdnadshavare inhämtas. • Eleven erbjuds ett individuellt hälsobesök och fyller i en hälsosamtalsblankett. • Individuellt samtal angående trivsel, 	-	X	<p>Årskurs Förnyad Hälsouppgift Vårdnadshavare Inhämtas Eleven Erbjuds Individuellt</p>

<p>kamratrelationer, inläring, skolsituation, kost, fysisk aktivitet, fysisk och psykisk hälsa, tandhälsa, sexuell hälsa, pubertet och ANT(Alkohol/Narkotika/Droger/Tobak).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Längd-, vikt- och ryggundersökning samt färgseendeundersökning. • Samtyckesblankett för vaccination från vårdnadshavare. • Erbjudande om vaccination: difteri, stelkramp och kikhosta. 			<p>Hälsobesök Hälsosamtalsblankett Individuellt Trivsel Kamratrelationer Inläring Skolsituation Fysisk Fysisk Tandhälsa Sexuell Pubertet Ant Narkotika Tobak Ryggundersökning Färgseendeundersökning Samtyckesblankett Vaccination Vårdnadshavare Vaccination Difteri Stelkramp Kikhosta</p>
<p>Årskurs 9</p> <ul style="list-style-type: none"> • Skolhälsovårdsjournal från grundskolan avslutas. 	-	X	<p>Årskurs Skolhälsovårdsjournal Grundskolan</p>
<p>Årskurs 7, 8 och 9</p> <ul style="list-style-type: none"> • Medicinsk studie- och yrkesvägledning när behov finns. 	-	-	<p>Årskurs Medicinsk Yrkesvägledning</p>

10.3. Bilaga 3 - Texter som studerats närmare

Text 1. Grundläggande kurser

Inom den grundläggande vuxenutbildningen på Campus Kommunen kan du läsa en eller flera kurser. Du kan läsa på dagtid eller på kvällstid.

Grundläggande kurser ger dig behörighet för gymnasiestudier och är ett steg på vägen mot ökad kompetens.

Välj rätt kurs

På grundläggande nivå kan du läsa de flesta ämnen som ingår i den nioåriga grundskolan. Inom ämnena engelska, matematik och svenska som andraspråk kan du läsa delkurser.

En planering är viktig för att dina studier ska bli så bra som möjligt. Hos [studie- och yrkesvägledningen](#) på Campus Kommunen kan du träffa en studie- och yrkesvägledare för att diskutera vad du vill med dina studier och vilka kurser du behöver.

Vilka kurser går att söka?

I den grå rutan hittar du en länk till aktuellt kursutbud. Där hittar du också information om vilka förkunskaper du behöver för att läsa en viss kurs. Erbjuder Campus Kommunen inte möjligheten att läsa en viss kurs? Då har du rätt till att läsa den kursen i en annan kommun.

Hur anmäler jag mig?

Din anmälan gör du genom ansökan i Alvis. Vänligen observera att vi har ansökningsperioder.

Text 2. Studiemedel

Du som läser grundläggande eller gymnasiala kurser vid Campus Kommunen kan ansöka om studiemedel från CSN, om du läser minst 10 poäng i veckan.

Studiemedel utgörs av en del som är bidrag och en del som är lån. Du kan själv välja att endast söka bidragsdelen. Om du till exempel arbetar vid sidan av dina studier kan det påverka ditt studiemedel.

Läs mer på www.csn.se.

Du har rätt till studiemedel om:

Du är mellan 20 och 56 år

Har en studietakt på minst 50 %

Studerar under minst 3 veckor

Studerar på en utbildning som ger rätt till studiemedel

Vilken studietakt har jag?

Poäng per vecka	Studietakt
10-14 poäng	50 % (deltid)
15-19 poäng	75 % (deltid)
20 poäng	100 % (heltid)

Kom ihåg att skicka in [studieförsäkran](#) i samband med studiestarten!

Text 3. Betyg och individuell studieplan

Betygsättning och bedömning är centrala delar av gymnasieskolans verksamhet. I samband med den nya gymnasieförordningen GY11 infördes nya ämnes- och kursplaner och en ny betygsskala. Det finns också ett ökat fokus på bedömning som medel för att öka lärandet.

Betygsättning

Betyg sätts då en kurs avslutats. Betygsättning sker med utgångspunkt från styrdokumentens mål.

Läraren tar hänsyn till elevens utveckling under kursens gång och beaktar även kunskaper och kompetenser som eleven tillägnat sig utanför skolan.

Betygsskala

Från och med läsåret 2011 - 2012 tillämpas en ny betygsskala inom gymnasieskolan:

Man använder bokstavs-betygen A, B, C, D, E och F.

Bokstaven F motsvarar ej godkänt resultat.

Nationellt fastställda kunskapskrav finns för betygen A, C och E.

Betyget D ska sättas då eleven nått kunskapskraven för E i sin helhet och till övervägande del kunskapskraven för C.

Betyget B ska sättas då eleven nått kunskapskraven för C i sin helhet och till övervägande del kunskapskraven för A.

Den gamla betygsskalan Mycket väl godkänt, Väl godkänt, Godkänt och Icke godkänt gäller fortfarande för de som studerade i gamla gymnasiesystemet och fick slutbetyg under tiden fram till 2013.

Lärande bedömning

Lärande bedömning, ofta benämnt som formativ bedömning skall vara:

framåtsyftande

bidra till att tydliggöra målen för eleven

beskriva var eleven befinner sig i förhållande till målen

beskriva hur eleven ska nå sina mål.

Att utveckla formerna för bedömning som stöd för lärandet och för att bedömningen ska bli så likvärdig och rättvis som möjligt är en viktig del av verksamheten i skolan.

Beställ betygshandling

Betygshandlingar beställer du genom formulären [beställ betygshandling](#). Här kan du beställa betygshandlingar från grundskolan, gymnasiet och vuxenutbildningen i Kommunen .

Text 4. Hälsobesök och vaccinationer

Hälsobesöken hos skolsköterskan och skolläkaren är en fortsättning på besöken hos Barnvårdscentralen (BVC).

Innehållet i hälsobesöken bygger på ett individuellt hälsosamtal med elev, i förskoleklass även med vårdnadshavare, inhämtande av hälsouppgifter från hemmet och/eller elev, muntlig information från lärare/arbetslag i alla årskurser samt skolsköterskans/skolläkarens kroppsliga hälsoundersökning. En sammanfattande bedömning över elevens hälsotillstånd och utveckling dokumenteras i skolhälsovårdsjournalen av skolläkaren och av skolsköterskan vid hälsobesöken.

Alla elever erbjuds skolläkarkontakt vid behov under hela skoltiden.

Förskoleklass

En hälsodeklaration från vårdnadshavare och tidigare hälsoundersökningar och vaccinationer gjorda på BVC ligger till grund för skolsköterskans planering.

Längd- och viktundersökning samt hörsel- och synundersökning.

Dessa uppgifter redovisas sedan för vårdnadshavare och barn vid hälsobesöket. Samtal angående trivsel, kamratrelationer, inläring, skolsituation, kost, fysisk aktivitet, fysisk och psykisk hälsa.

Vårdnadshavare informeras om det finns behov av ytterligare uppföljning.

Årskurs 2

Individuellt samtal angående trivsel, kamratrelationer, inläring, skolsituation, kost, fysisk aktivitet, fysisk och psykisk hälsa.

Längd- och viktundersökning.

Samtyckesblankett för vaccination från vårdnadshavare.

Erbjudande om vaccination: mässling/påssjuka/röda hund.

Årskurs 4

Förnyad hälsouppgift från vårdnadshavare inhämtas.

Eleven erbjuds ett individuellt hälsobesök och fyller i en hälsosamtalsblankett.

Individuellt samtal angående trivsel, kamratrelationer, inläring, skolsituation, kost, fysisk aktivitet, fysisk och psykisk hälsa.

Längd-, vikt- och ryggundersökning.

Årskurs 6

Individuellt samtal angående trivsel, kamratrelationer, inläring, skolsituation, kost, fysisk aktivitet, fysisk och psykisk hälsa.

Längd-, vikt- och ryggundersökning.

Samtyckesblankett för vaccination från vårdnadshavare.

Erbjudande om HPV grundvaccination mot livmoderhalscancer till flickor.

Årskurs 8

Förnyad hälsouppgift från vårdnadshavare inhämtas.

Eleven erbjuds ett individuellt hälsobesök och fyller i en hälsosamtalsblankett.

Individuellt samtal angående trivsel, kamratrelationer, inläring, skolsituation, kost, fysisk aktivitet, fysisk och psykisk hälsa, tandhälsa, sexuell hälsa, pubertet och ANT(Alkohol/Narkotika/Droger/Tobak).

Längd-, vikt- och ryggundersökning samt färgseendeundersökning.

Samtyckesblankett för vaccination från vårdnadshavare.

Erbjudande om vaccination: difteri, stelkramp och kikhosta.

Årskurs 9

Skolhälsovårdsjournal från grundskolan avslutas.

Årskurs 7, 8 och 9

Medicinsk studie- och yrkesvägledning när behov finns.